

defuncti sunt quatuor fratres boni et religiosi, de quibus certum est quod per quatuor lilia de coemeterio præcisa fuerint designati. Verum in eo quod dictum est, nullum ibidem fore relinquendum quin omnia transferrentur in cœlum, non parva relicta est consolatio nobis parvulis et infirmis, qui inter infirma Christi membra gementes, de nostra imperfectione dolemus, et dolendo clamamus in auribus Patris misericordiarum: *Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum (Psal. cii); et illud: Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit. Quia apud te propitiatio est (Psal. cxxix). Item: Imperfectum meum viderunt oculi tui, et nemo in eis (Psal. cxxxviii), subaudiendum est, peribit, ut beatus Bernardus exponit.*

200 CAPUT XI.

Arnulphus de Majorca, vir in sæculo præpotens, in Claravalle factus monachus, pro totius vitæ peccatis tres tantum Orationes Dominicis penitentiae loco accipit a sancto Bernardo; centuplum in hac vita se a Domino percepisse affirmat; sancte moritur.

Arnulphus de Majorca, vir dives et delicatus nimis, natione Flandrensis, beato Bernardo se secreta reddidit. Fuit autem utriusque consilium rem silentio tegere, propter quædam sæculi impedimenta, usque ad ultimum diem qua egressurus esset de terra et de cognatione sua. Erat enim magnus paterfamilias, ornatus filiis et fratribus, tantisque divitiis irretitus, ut absque suorum damno et scandalo gravi abrumpere sese non posset, nisi prius domum sapienter et caute disponderet. Interim ergo, dum silentium illud tenerent omnia, et arcani hujus causam negotii ipsi duo soli in mundo cognoscerent, factum est verbum Domini ad quemdam rusticum armentarium, cum boves minaret ad aratrum, dicens: « Vade, dic Arnulfo de Majorca, ut te secum ducat in Claramvallem, quo proxime iturus est ad conversionem, et cum eo convertere. » Audiebat autem vocem, sed neminem videbat. Quod cum factum fuisset, cœpit attentius orare, ut si a Deo sermo fuisset egressus, revelaret iterum auriculam ejus, et adjiceret iterum loqui ad ipsum, repetens eundem sermonem. Accepto itaque secunda jam vice oraculo venit ad prætaxatum virum, et ait: « Verbum mihi ad te dominum meum. » A quo cum 201 fuisset ductus in partem, procidit ad genua illius, dicens: « Obsecro te per Christum, ut ducas me tecum ad Claramvallem tuam, et salves tecum animam meam. Et, si scire desideras, sic et sic nuntiatur est mihi. » Audita autem revelatione miratus et lætatus est valde; et accepto homine, ad seipsum conduxit, et habuit individuum comitem itineris et conversionis, habiturus etiam, ut credimus, consortem æternæ retributionis.

Veniens itaque vir venerabilis ad prædictum monasterium, multa de suis facultatibus tam ipsi quam aliis pluribus contulit. De quo etiam beatus Bernardus talem in commune sententiam protulit: « De conversione, ait, fratris Arnulfi, nec minus

admirandus, nec minus glorificandus est Christus, quam de resurrectione Lazari quatuoriduum, eo videlicet quod in deliciis tantis clausus atque sepultus velut in tumulo jacebat, quasi vivens mortuus erat. » Huic autem confitenti cum gemitu et lacrymis multis, delicta universa quæ in mundo contraxerat beatus Bernardus intuens cordis ejus amarissimam contritionem, et ad omne opus bonum spontaneam voluntatem, injunxit ei ut *Pater noster* tribus vicibus diceret, atque in suo proposito deinceps usque ad obitum perduraret. Quo ille audito, quasi substomachans ait: « Ne, quæso, irrideas famulum, beatissime Pater. — In quo te, ait, irrideo? » Respondit: « Jejunia septem vel decem annorum non sufficerent mihi, etiam humiliato in sacco et cinere; et tu mihi præcipis *Pater noster* tertio dicere, et in Ordine perseverare! » Et sanctus ad eum: « Ergone tu melius me nosti quid te oporteat facere, et unde salveris? » Ille vero respondit: « Absit ab anima 202 mea tam iniqua præsumptio. Sed propter Deum obsecro, ne mihi parcas in præsentem, ut parcas melius in futuro; et talem nunc impone penitentiam penam, quatenus post mortem carnis, ad requiem sine pena perveniam. » Cui beatus Pater ait: « Fac ut locutus sum, et securum te facio, quia deposita mole corporis, mox ad Deum sine molestia pervolabis. » Hoc itaque responso quasi divinitus accepto confortatus est nimis, adeo ut nulla deinceps tentationum violentia, nulla infirmitatis molestia posset a cursu desiderii sui, quo totus in Deum pergebat, aliquatenus retardari. Erat autem circa custodiam cordis sollicitus, ac timoratus nimis; ita ut neminem vidisse me recolam tam studiosum conscientie propriæ mundatorem. Mirabantur siquidem omnes, præsertim confessionum illius auditores, quotidianam instantiam, vel potius importunitatem, qua eos quiescere non sinebat, sicut nec ipse quiescere poterat, confitendo, plangendo, plorando, non modo de otioso sermone aut signo, si quando illi vel raro subriperet, verum etiam super vana et levi aliqua cogitatione, quod ceteri hominum, ut perpauca excipiam, aut parvi aut nihili penderent, in quo seipsum scrupulosissime dijudicabat, et quasi de crimine arguebat.

Quadam itaque die, cum in ecclesia vespere cantarentur, et ipse stabat in retrochoro, juxta quemdam monachum, virum æque sanctissimum. Et ecce angelus Dei apparuit ibi in specie pulcherrimi monachi adolescentis, cuculla indutus nive candidiore, ipso tamen Arnulfo non vidente neque sciente. Qui dum solito more ad gloriam psalmi inclinaret, angelus coram eo 203 stabat, et supplicantis caput suppositis manibus sustentabat. Quem cum prædictus monachus cerneret, et præfulgore vultus et habitus angelum esse deprehenderet, lætatus est valde super angelico aspectu, accessitque ut apprehenderet eum et devote am-

plexaretur. Cumque, expansis manibus, vellet eum tenere atque astringere sibi, ille subito evanescens recessit ab eo, et subito iterum apparens stetit in alio loco. Videns vero monachus, denuo cucurrit ad eum, et simili modo nitebatur apprehendere illum. Sed mox angelo disparente, et protinus alibi reapparente frustratus est homo a conatu suo. Quod cum pluries factum fuisset, tandem angelus ex toto disparuit, et qui se videndum obtulerat, teneri omnino non pertulit.

Quia ergo veraciter scriptum est quoniam diligit Deus correptionem, flagellat autem omnem filium quem recepit (*Hebr. xii*), nunquam huic venerabili viro paternæ miserationis correctio defuit, semper in eo carnis vitia resecaans, et virtutes animæ usquequaque multiplicans. Denique per plurimos annos usque ad obitum suum gravibus ac diuturnis incommodis flagellatus est; quæ non solum æquanimiter tolerabat, verum etiam gloriabatur in illis sicut in omnibus divitiis. Quadam itaque vice cum doloribus viscerum, quibus nimium laborabat, solito durius arctaretur, angustius est pene usque ad mortem; ita ut aliquandiu mutus atque insensibilis permanens, de vita desperaretur, et ob hoc etiam oleo infirmorum inungeretur. At, ubi respirare primum potuit, subito erumpens in jubulum, ait: « Vera sunt omnia quæ dixisti, Domine Jesu. » Et hoc idem sæpius repetebat. Stupentibus 204 vero qui aderant, et pertunculantibus quomodo se haberet, et quare ista diceret, nihil aliud respondit nisi quia vera sunt omnia quæ locutus est Deus. Quidam ex ipsis dicebant quod præ acerbitate doloris, cerebro turbatus esset, et quasi aliena loqueretur. Quibus ille respondit: « Non ita est, fratres, sed sano capite et mente sobria dico, quia vera sunt omnia quæ locutus est Deus. » At illi responderunt: « Et nos ista cognoscimus, sed quare hæc dicis? » Respondit: « Dominus in Evangelio dicit quia quisquis pro ejus amore hæc et illa dimiserit, centuplum accipiet in hoc sæculo, et vitam æternam in futuro (*Matth. xix*). Ego itaque vim sermonis hujus in præsentem experior, et centuplum meum jam nunc in hac vita recipio. Siquidem immensa vis doloris istius adeo mihi sapit, adeo mihi sedet, propter spem divinæ miserationis quæ in eo reposita est, ut hæc ipsa caruisse me nolim pro centuplicata mundi substantia quam reliqui. Quod si ego peccator et indignus ita a Deo confortor atque lætificor etiam in angustiis meis, quomodo putamus sancti et perfecti viri tripudiant et exultant in consolationibus suis? Vere etenim spiritale gaudium quod modo est in spe, centies millies exsuperat sæculare gaudium quod modo est in re. Et qui centuplum istud necdum accipere meruit, profecto constat quod adhuc omnia perfecte non reliquit; sed ex propria voluntate, quæ est mala proprietatis, retinet aliquid. » Hæc illo dicente mirati sunt universi, ab homine laico et illitterato talem

PATROL. CLXXXV.

sententiam esse prolatam, nisi quod manifeste datur intelligi, quia Spiritus sanctus qui eum flagellari graviter in corpore permittebat, intus in anima suaviter ungebat: cujus nimirum sacratissima 205 unctio quemcumque tetigerit hominem, docet de omnibus quæ operatur. Iste ergo vir sanctus, cum jam de manu Domini recepisset duplicia, pro omnibus peccatis suis tandem longo martyrio cruciatus, et tanquam aurum in fornace probatus, pacatissimo somno obdormivit in Domino. De quo certissime credimus, quia juxta beati Bernardi sententiam, mox ut a corpore exiit, ad Deum sine pena pervenit.

CAPUT XII.

Quidam verberibus invisibili manu inflictis compellitur ad conversionem in Claravalle.

Est in eodem cœnobio vir venerabilis religiosus, cujus nomen quandiu superest exprimere nolumus, qui, dum esset clericus et juvenis delicatus, intentus erat interdum actionibus ludicris cum cæteris cœqualibus suis. Quadam igitur vice cum ad aliquam domum jocandi causa multi confluerent, ut theatricis plausibus et nugis diem ipsum solito more consumerent, accessit illic etiam præfatus juvenis, ut ipse pasceret oculos suos de spectaculo vanitatis. Erant autem illic alleatores quidam cum aleis ludentes, quos ut melius ex alto prospiceret, super mensam ibidem appositam pronus accubabat. Et facta est subito super eum quasi hominis manus, ipsum invisibili flagello diutius vapulans, quæ caput illius ac dorsum totum veluti pilo desuper feriente crebris ictibus tunde-
bat. Ipse vero jacebat immobilis, quid faceret, et quo se verteret ignorans, 206 volebat autem præ nimia doloris angustia in vocem clamoris et planctus erumpere, sed præ pudore propter circumstantes populos non audens, molestiam verberum ægre ferebat. Arguens vero semetipsum, loquebatur in amaritudine animæ suæ, dicens: « Hei mihi, Domine Deus! nunc invenerunt me peccata mea; et ecce jam morior, et ad inferos cum dolore descendo, carens penitentiae fructu. O si mihi concederes spatium emendandi, quanta est mihi voluntas tibi in omnibus obsequendi! » Dum hæc et similia in corde coram Deo loqueretur, facta est vox ad ipsum, dicens: « Si Claramvallem conversionis gratia adire volueris, et in anima et in corpore salvus eris. » Ad quod ille respondit: « En trado me servum Deo et domui Clarevallensi. » At, ubi in corde suo hoc firma voluntate proposuit, mox recedente flagello, etiam dolor totus evanuit. Quod cum ille vidisset, continuo non acquievit carni et sanguini; et ne unius quidem horulæ molarum sustineret, nisi quod ita ad manum equitatura non fuit. Qua die eadem comparata, in crastinum summo mane iter arripens, domum, familiam, agros, redditus, census et cuncta quæ habebat, pro Christo arbitratus ut stercora, dereliquit, et veniens ad Claramvallem, ibique usque

hodie permanens, satis in sua conversatione demonstrat quod prima illa conversionis ejus vocatio vere ab illo fuerit qui eos quos amat arguit et castigat, omnemque filium, quem recipit, paterna pietate flagellat (*Hebr. xii*).

207 CAPUT XIII.

Sancti Bernardi mandato differtur obitus cujusdam monachi Clarevallensis.

Quidam de fratribus ejusdem loci cum esset positus in extremis, ingressus est ad eum visitandum beatus Bernardus post completorium, et videns hominem morti proximum, jamjamque migraturum, ait: « Nosti, charissime frater, quia conventus noster modo fatigatus est de labore, et jam postmodum habet ad vigiliis surgere. Quod si te iterum obdormiente, oporteat illum suam interrumpere dormitionem, nimium vexabitur, et prægrandes vigiliis minus celebriter exsequetur. Ut ergo bene sit tibi, et longo vivas tempore super terram, ad quam ingrederis possidendam, in nomine Christi præcipio quod usque ad horam divini officii expectes nos. » Cui ille respondit: « Faciam, domine, ut imperasti, si tamen voto meo tuis precibus suffrageris. » Quid multa? Abiit Pater in dormitorium, et frater non obiit ante terminum constitutum. Moxque ut signum ad vigiliis pulsari cepit, pulsata est tabula, et ille decessit. Quod non modo de illo fratre, verum etiam de pluribus aliis pluries accidit; ut uno pluribusve diebus protelaretur finis eorum ad ipsius Patris imperium et votum.

208 CAPUT XIV.

Angeli sancti lectulum circumstant morientis in Claravalle monachi.

Conversus quidam de supradicto cœnobio, homo religiosus et bonæ operationis, cum jam ad extrema devenisset, apertis oculis vidit angelos sanctos præsentibus assistere lectulo suo. Qui statim circumstantibus fratribus ait: « Nunquid non aspicitis angelos Dei qui modo advenerunt? Pulsate quantocius tabulam, quoniam ipsum præstolantur exitum meum. » Et cum ista dixisset, protinus egressa est anima. Nec dubium quin eam suscepissent angeli sancti, quos prævidisse meruerat.

CAPUT XV.

Fratri bubulco Clarevallensi apparet per quietem Christus Dominus, boves cum eo stimulans, stimulam premens, terramque aratro proscindens.

Alius quidam frater, bubulci gerens officium, in eodem monasterio exstitit, homo purus ac bonæ simplicitatis. Hic igitur quadam vice vidit in somnis juxta se Dominum Jesum Christum, jucundo nimium spectaculo illa sua manu dulcissima tenentem aculeum, atque ex alia parte temonis boves minantem secum. Quod cum ille vidisset, illico correptus aegritudine, lecto decubuit, et post dies sex labore et dolore cum morte finivit. Beatus vero Bernardus qui conscientiam hominis puram ac simplicem noverat, cum visionem hanc ipso

A referente cogitaret, plurimum inde gratulatus est. Defuncto autem fratre, pronuntiavit de ipso confidenter quoniam cum Deo ambulavit; etiam vere cum ipso operatus est, ideoque transtulit illum Deus. Nec potuit miserator omnipotens servum suum in supremo agone deserere, cui dignantissimus comes et cooperator fuerat in labore.

CAPUT XVI.

Quidam conversus Clarevallensis, litterarum rudis, cum esset morti proximus, multa Latino eloquio de Scripturis sanctis disseruit.

Solent frequenter fratres infirmarii Clarevallenses cum gaudio atque admiratione referre, de quodam honestæ vitæ converso, qui cum devenisset ad mortem, cepit loqui Latino eloquio. Et, cum nunquam Latinas litteras didicisset, mira quædam de Scripturis sacris luculento sermone dissebatur; nihil penitus proferens, nisi quod sanæ doctrinæ congruebat. Præterea quasdam suaves cantilenas, quæ nusquam audiri consueverant, modulatis vocibus depromebat, ita ut videntes miraculi novitate obstupescerent, et cantuum suavitate mulcerent. Qui dum hæc aliquandiu faceret, tandem in bona confessione animam reddidit, et extrema lucis illius gaudium occupavit.

210 CAPUT XVII.

Conversus e Claravalle tertio egressus, et tertio receptus, tandem vere et diu penitens, paulo ante obitum, beatitudinem æternam prægustat.

Præterea, quidam alius conversus, cum de eadem domo levitate sua tertio fuisset egressus, tertioque receptus; tandem graviter ingemiscens, et doloribus vulnerum, dolores medicaminum superaddens, præsentibus lamentis præterita mala delere, et veluti clavum clavo expellere satagebat, simulque diversis respectibus stantes ne laberentur, lapsos ut erigerentur salubri exemplo informabat. Et, ne quid illi forte deesset ad integram salutis æternæ recuperationem, disponente Deo ingressa est putredo in ossibus ejus, et percussus circa femora ulcere canceroso distabuit, ita ut carnibus undique corrosis ossa nudata patescerent, et vulnera vermibus scaturirent. Crescebat in dies angustia languoris, et annis plurimis in grabatulo carceratus, quot horis vivebat, totidem pene interitionibus subjacebat. Erat ergo patienti animæ miserabilis dolor et angor, simulque servitoribus ejus a facie tabidi ulceris ingens foetor et horror. Sed erat nihilominus laboris ac patientiæ hujus remuneratio copiosa penes Deum utrisque reposita. Satagebat autem infirmus gratias agere semper in pressuris istis, credens et confitens sese recipere longe adhuc impariameritis. Et quoniam veraciter scriptum est: *Aufer ruginem de argento, et egredietur vas purissimum* (*Prov. xxv, 6*), cum jam excocta fuisset ad purum scoria peccati, educta est tandem anima de confatorio purgationis, et velut argentum igne examinatum munda et nitida, cum cæteris misericordiæ vasis translata est ad palatium summi Regis.

Sed antequam de lacu miseræ et de luto facis egrederetur, meruit prævidere gloriam suam, et prælibare nescio quid ineffabile de illa dulcedine superna, ad quam sine fine fruendam erat in proximo admittenda. Qua percepta protinus erupit in jubulum præconii cœlestis, et serenata facie cepit cum suavissima melodia quosdam novos multumque delectabiles hymnos ac modulos cantare de canticis Sion. Facta autem hac voce, convenit multitudo fratrum videre cum grandi miraculo hominem positum in dolore et morte communi, mortis tamen oblitum et nescium doloris, imo qui morti in morte insultans jam quasi dicebat: *Absorpta est mors in victoria? Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, stimulus tuus?* (*I Cor. xv, 54*.) Iste igitur motuans et glorificans Deum, in ipsa hora tristiæ omnia prospera, omnia jucunda cernebat; et veluti jam citharizaret in cithara sua cum cæteris sanctis, ita lætabundus et laudans in voce exultationis et confessionis animam ad Deum emisit. De cujus felici consummatione beatus Bernardus multum exhilaratus fuit. Unde etiam sermonem devotissimum in capitulo faciens, commendavit in eo poenitiæ fructum, et mirabilem patientiam ejus omnibus proposuit in exemplum.

212 CAPUT XVIII.

Gerardo converso de Moris, viro mitissimo et religiosissimo; apparet paulo ante obitum Christus Dominus cum duodecim apostolis.

Conversus quidam, nomine Gerardus, vir valde religiosus fuit in domo quæ dicitur Moris, homo timoratus, et corporis sui castigator admodum durus. Hic tanto animi fervore contra vitia luctabatur ut quando illicitis motibus pulsabatur, super urticas sese in terra volutaret, et ex eis corpus suum ac membra confriicaret. Hoc vero sæpissime faciens petulantis carnis stimulos fortiter reprimebat, et incentiva libidinum penali incendio salubriter exstinguebat. Hic erat homo mitissimus, multumque satagebat ut inter fratres viveret sine querela. Qui, dum extrema aegritudine laboraret, vocato ad se uni de suis servitoribus ait: « Recolo, charissime frater, offendisse me nudius tertius virum illum talem (designavit autem illum ex nomine), mea, ut vereor, culpa. A quo tamen illico prostrato corpore veniam petii et impetravi; sed utrum ex corde dimiserit, incertum est mihi. Vade, quæso, ad illum, et iterum vice mea propter Deum eflagita ut pleno affectu supplicanti indulgeat. » Quod cum obtinuisset, benedixit Deum, et ait: « Jam lætus moriar, quia pacatis, ut arbitror, universis pacem bonam et dilectionem cum omnibus habere me credo, et omnibus id ipsum quod mihi desidero. » Igitur, instante migrationis illius articulo, exhilaratus vultu et animo, circumstantibus dixit: « Eia, fratres mei, gaudete in Domino et gratulamini mihi, quia Dominus Jesus Christus, Filius Dei Patris, modo venit ad me cum duodecim apostolis suis. Et ecce nunc in ecclesia nostra

A manet, præstolans exitum meum; nec inde recedet donec ego cum ipso recedam. » Cumque finisset hujusmodi sermonem, illico finivit et mortem. Nec dubium quin ab illo fuerit in pace receptus, a quo ineffabili dignatione fuerat expectatus. Hæc mihi frater quidam nomine Josbertus, vir ætatis decrepitæ, et emeritæ sanctitatis, sub divina testificatione narravit, sicut ab eodem G. cui morienti assistebat, audivit.

CAPUT XIX.

Cuidam monacho Clarevallensi visi sæpe cacodæmones horrendis formis, visus S. Augustinus, a quo et ad loca penarum, et ad beatorum sedes deductus est, visa anima monachi de corpore egressa, et in aere tandiu hæsitans donec sacerdotali commendatione miniretur, visus denique in missa parvulus Jesus flagitiosum presbyterum aversari.

Novimus quoque alium quemdam de filiis Clarevallensium, virum æque sanctissimum, cujus nomen, quoniam præsentibus subjacet vanitati, exprimere nolumus. Hic ab adolescentia mundo renuntians, quadragesimum, ni fallor, in monasterio supergreditur annum. Ubi in omni sanctitate et justitia Deo serviens, etiam corporis integritatem magno Dei munere a matris utero conservat.

Hunc autem Dominus Jesus in testimonium genuinæ puritatis multis consolationibus relevat, et multa illi de arcanis cœlestibus revelat. Accepit quoque gratiam spiritalem a Domino quam pauci hominum assequuntur. Nam, quoties pene voluerit intentius luminibus intentis in aera sursum aspiciere, solitus est videre corporeis oculis per diem globos dæmoniorum stipatis agminibus passim ubique vagantium; quorum tanta est infinitas, ut præ immensitate æstimari non valeat. Qui cum multiformiter soleant apparere, una est tamen forma vel potius informitas, in qua frequentius eadem conspicatur. Igitur, secundum corporum lineamenta monstruosi homines esse videntur, statura gigantes, colore Æthiopes, agilitate angues, leones feritate. Capibus vero grossis, ac turgidis ventribus prominentes, corporibus curti atque gibbosi sunt. Colla quoque producta habentes, atque exilia, brachia nihilominus et crura longissima proferunt. Quando autem alicubi in aere sistuntur, tunc eorum corpora membratim facile discernit. Quando vero discursu mobili hue illucque vagantur, tunc nihil ex eis nisi tantummodo larvales umbras, et turbinum glomeres apprehendit. Serenis quoque diebus quando sol in virtute sua lucet, tunc visiones hujusmodi frequentius cernere, ac melius discernere solet. Quadam itaque vice cum diutius protelatis vigiliis, in quodam diversorio solus oraret, inhorruerunt subito pili carnis ejus, et præter solitum turbari cepit a facie nocturni timoris. Et ecce turba dæmonum glomeratim per ostium irruens, et quasi se invicem a multitudinem introeuntium comprimens, totam domum implevit, ita ut undique perstrepens, ipsum quoque orantem hinc inde concuteret. Quod ubi ille persensit, illico signo crucis armatus, crebras venias petere cepit,

et beatæ Mariæ salutationem frequentius iterans phantasmatum turbines ab oratorio suo celeriter exturbavit. Nocte vero sequenti cum eundem locum orationis gratia repetisset, ecce iterum contrariæ potestates in impetu furoris accelerantes, ipsius domicilii parietem lapideum ictu valido percusserunt, quomodo percudit aries ad murum applicatus, ita ut totum ædificium quateretur. Cumque vir Dei levaret oculos suos contra fenestram magnam in eodem pariete apertam, vidit in ea consistere penatum dæmonem quemdam, instar gryphis aut struthionis, qui ei minaciter imminabat, quasi mox ruiturus in eum atque devoraturus. Quo viso machinamenta zabuli animadvertit, et invocato nomine Salvatoris efferato prodigio signum crucis opposuit, ac fugavit. Multa ejusmodi ludibria atque certamina passus, usque hodie ferri et referre non desinit luctator egregius.

Quadam itaque nocte cum extra domum positus in curia staret ad orationem, vidit ante se lampadem claram in aere suspensam: ad quam cum accederet, illa sursum ferebatur, ut comprehendi non posset. Cumque ille se paululum amoveret, lampas iterum descendebat, atque in eodem loco manebat. Quodcum sæpius fieret, tandem quod videbatur evanuit, et quid sibi vellet apparitio illa non satis apparuit.

Sed neque hoc silendum existimo, quod beatus Augustinus quodam tempore ei per visionem apparuit, ducens illum per innumera loca pœnarum, et usque ad ipsum putei gehennalis ingressum. In quem ex alto 216 prospiciens trementibus membris, et palpitante anima præ pavore intolerabili, vidit illam tartaream ardentis abyssi voraginem, plenam clamoribus horrendis et ululatibus miserorum, vita exsecranda semper in igne devorante viventium: quibus est mors amarissima, mors omnium mortium pessima, mori non posse. Inde reflexo gradu, eductum de loco horroris et tenebrarum, transtulit ad regiones felicitum gaudiorum, ostendens ei lucifluas sedes et mansiones beatissimas animarum, ubi corporibus exutæ vivebant, atque in pace Christi quæ exsuperat omnem sensum felicissime quiescebant. Tunc ait illi sanctus Augustinus: « Ecce vidisti fines ultimos boni et mali: elige quod bonum est in oculis tuis. Si viam justitiæ quæ in libris meis copiose digesta est, tenere decreveris, portionem habebis in terra viventium, in gloria cum omnibus istis. Si vero post concupiscentiam tuam ire volueris, numerandus es cum iis qui sunt in anathema oblivionis. » Finita itaque visione, cum fuisset ad se reversus, homo totus infremuit, totus vehementer inhorruit, duplici nimirum timore constrictus, tum ne honorum gloriam amitteret, tum ne penam reproborum incurreret. Extunc vero et deinceps cepit beatissimum doctorem Augustinum dulcius amare, et dicta illius sapidius retractare.

Contigit autem aliquando ut infirmaretur in domo Dei, quæ est abbatia ordinis Cisterciensis. Porro ibidem tunc ægrotabat ad mortem alius quidam

frater honestæ conversationis, qui, cum jam in aera positus esset, casu accidit ut infirmariis absentibus spiritum exhalaret. Prædictus vero frater cum ibi stratu suo recubans, gravi 217 corporis molestia langueret, revelante sibi Domino, vidit manifeste corporeis oculis, animam illam longo tractu a corpore exeuntem, et quasi fumum incensi de thuribulo procedentem. Quæ cum tota fuisset egressa, collegit se in unum globum, et stetit supra corpus in aere suspensa, altitudine quatuor aut quinque cubitorum. Erat autem spiritus ejus tanquam nebula condensa atque perspicua, et quasi ad mensuram unius modii obpansa. Mansit ergo ibidem immobilis, usquequo fraternis orationibus comitata, et sacerdotali commendatione munita, periculosi atque ignoti itineris ducatum accipere mereretur. Quod cum frater ille videret, sonitu et voce qua potuit, infirmarios evocavit. Qui protinus accelerantes, tabulam defunctoriam pulsaverunt, et fratres ad exsequias undique concurrerunt. Præsentem vero conventu cum cruce, et aqua benedicta, cum jam sacramentalis commendatio esset initiata, tunc anima illa quasi jam secunda processit, et nebula fumi quæ videbatur evanuit.

Alio quoque tempore accidit ut prædictus frater die Dominica divinis interesset officiis in quadam ecclesia parochiali. Dicta itaque Offerenda, cum jam ministratio panis et calicis sacræ mensæ fuisset imposita, protinus apparuit ei Dominus Jesus, stans super eandem aram in forma parvuli valde formosi, ita manifeste atque morose, ut usque ad consummationem sacrificii propemodum visio perseveraret. Verumtamen presbyter ejusdem loci, qui missam celebrabat, homo inhonestæ vitæ atque flagitiosus erat. Quandiu ergo sacerdos ille, sive oblationes fidelium recipiendo, sive sermonem, ut in die festo 218 fieri solet, ad populum proferendo, seu aliquid aliud faciendo, dorsum ad altare habebat, tandiu sanctus infans ante calicem stabat. Quandiu vero sacerdos ad sacramentum faciem tenebat, tandiu sacer ille parvulus tanquam immundi presbyteri halitum abhorrens, longe remotus ab eo post calicem consistebat. Quod cum frater ille conspiceret, compunctus est vehementer; ita ut inundatio lacrymarum interdum a visione visum præpediret. Completa autem revelatione glorificavit Deum, qui sibi dignatus est talia demonstrare, et vere cognovit quod distantia meritorum non facit differentiam sacrificiorum, quoniam sacramenti effectus nullatenus constat ex virtute et merito sacerdotis, sed ex institutione et gratia Redemptoris.

CAPUT XX.

Ambiani Robertus sacerdos, castitatis amator et prædicator. Ibidem pudica quædam femina, infantulum Jesum tempore sacrificii videre solita, probis sponte illabentem, ab improbis vero abhorrentem.

In civitate Ambianensi noscitur habitare quidam honestæ vitæ sacerdos, præcipuus castitatis amator atque prædicator, nomine Robertus, qui pro sua

singulari sanctitate et sapientia ab omni plebe diligitur et honoratur. Huic autem venerabili viro cura et efficacia multa probatur inesse fidelibus subditis cælibatus amorem verbo et vita persuadere, adeo ut ex eis 219 quamplurimi, non modo ab illicito, verum etiam a conjugali thoro, alii frequenter, alii quoque indesinenter absterneant. Est ergo ibidem devota mulier quædam, quæ pudicitie desiderio flagrans, thorum suum ipso marito renitente reliquerat. Qui prædictum adiens sacerdotem interpellare cepit adversus uxorem. A quo mulier conventa atque increpata, cum monitis ejus acquiescere nollet, audivit: « Unum e duobus eligere te oportet, aut conjugii legibus obedire, aut mariti consensum precibus intentis a Domino impetrare. » Cui illa respondit: « Primum quidem istorum mihi omnino intolerabile, sequens vero nimis desiderabile. » Igitur acceptis a sacerdote octo dierum induciis dum jejuniis et orationibus lacrymosis ardentem insisteret, miseratus est Dominus ancillam suam, et deprecationem illius exaudiens, ita mariti animum infra septimanæ circulum ad affectum continentie inflammavit, ut jam deinceps ad amplexus femineos pertrahi non valeret, etiamsi mulier consentiret.

Est et alia quædam mulier sancta in eadem urbe, et pudorata, quæ marito favente jam plurimis annis in eodem castitatis proposito perseverat. Huic autem de sacramento altaris Dominus magnalia revelare dignatur quæ paucissimi hominum videre merentur. Cum enim in ecclesia celebrarentur sacrosancta mysteria, solita est videre sæpissime Dominum Jesum Christum, supra sanctum calicem in aere stantem, in effigie parvuli super solis radium coruscantis, ita ut oculi ejus a fulgore luminis reverberarentur. Hora vero perceptionis ille sacer infantulus in os sacerdotis cum ipsa communione ingreditur, et nihilominus ad eandem benedictam feminam 220 veniens, visibiliter ac sensibiliter ori ejus illabatur, ita ut fauces ac viscera ejus ineffabili suavitate et gaudio repleantur. Tres vero tantummodo sunt in eadem civitate presbyteri, super quos istiusmodi gratiam descendere conspicit. Sacrificante vero aliquando quodam inhonestæ vitæ presbytero, vidit mulier eundem puerum apparentem obscurum, et per totum corpus quasi cruore aspersum: qui etiam ad sacerdotem accedere, atque in os illius dedignabatur intrare. Quod cum illa videret, cepit uberrime flere, intelligens nimirum et plangens hominem lethali vulnere interius esse confossum, pro quo exteriori apparebat ita terribile signum.

CAPUT XXI.

Matricularius Northmannus videt in divino sacrificio privari presbyterum osculo pueri Jesu, propter odium quo in compatrem commotus erat. Videt etiam in Rogationibus, mulierem nugaces cantilenas ab angelis despici, a demonibus cachinnationibus excipi.

Viro sancto ac venerabili Richardo quondam ab-

bate Savigniacensi referente, cognovi quod narro. In provincia Northmannorum erat quidam presbyter honestus, habens parochianum quemdam, virum æque justum et timoratum, quem ecclesiæ suæ fecerat matricularium. Hic in magna cordis simplicitate Dominum quærebat; et ideo consecutus est quod optabat. Cum autem prædictus sacerdos divina mysteria celebraret, ille matricularius quotidie 221 ferme videbat infantulum quemdam gloriosum, apparentem super altare. Dumque sacerdos pacem populo daturus, hostiam sacram more quorundam oscularetur, ille sacer infantulus sacerdoti appropriabat, et pacis ei osculum ore propitio porrigebat. Factum est autem ut sacerdotis illius fabariam pauperis cujusdam compatris atque convicanei sui porca frequenter ingressa, dum eam coercere negligeret, tandem a canibus et clientulis ejusdem sacerdotis aggressa necaretur. Unde etiam ambo jurgium conserentes, irati ab invicem recedunt, et iracundia odium pariente, aliquanti dies absque satisfactione prætereunt. Inde sacerdoti subtrahitur gratia; et jam matricularius ille solitam super illum benedictionem descendere non videbat; unde secretius alloquens convenit hominem super damno conscientie suæ, sciscitans ab eo quid mali commisisset, et nihilominus indicans quid divini muneris amisisset. Qui vehementer exterritus, compatris sui læsionem jacturæ hujus causam esse fatetur, cui festinans reconciliari, gratiam quam amiserat vix tandem recipere meruit.

In diebus vero Rogationum cum clerus et populus processionem longius procedendo extenderent, consuetudo erat ut, pausantibus interdum clericis, mulieres vicissim modulando succederent. Porro prædictus ecclesiæ custos, Domino revelante, videbat in aere binas honorum atque malorum spirituum turbas a se invicem separatas, quæ ipsam processionem individuo comitatu lateratim prosequerentur. Cum itaque clerici psalmos hymnodiamque repeterent, fugientibus apostatis angelis, boni cominus accedebant, et plurima congratulatione 222 divinis modulibus applaudebant, muliereulis autem nugaces cantilenas reciprocantibus, spiritus benigni sublimius evolabant, et maligni propius accedentes, cantibus et plausibus ineptis, miris cachinnationibus illudebant.

CAPUT XXII.

Frater quidam Clarevallensis ex Eucharistia percepta melleam in ore dulcedinem degustare solitus, aliquando amico severius objurgato communiticans, molestissimam tanquam absinthii amaritudinem sensit.

Frater quidam de Claravalle cum in quadam die Dominica solito more sacram communionem acciperet, visum est illi tunc et per totam deinceps diem, quod favum mellis dulcissimum in ore teneret. Sequenti vero Dominica cum similiter accepisset eucharistiam, per continuum triduum similes expertus est gratias. Tertia quoque Dominica cum divinam nihilominus alimoniam recepit, et jam tota